

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.08.1983, sp. zn. Cpj 318/82, ECLI:CZ:NS:1983:CPJ.318.1982.1

Číslo: 33/1983

Právní věta: Ustanovení § 51 o. z. dopadá i na smlouvy, na jejichž základě vzniká služba (§ 224 odst. 1 o. z.), jestliže smlouva není zvláště upravena zejména v hlavě druhé až jedenácté části čtvrté občanského zákoníku. /1/ Smlouva, na jejímž základě socialistické organizace poskytuje službu spočívající v tom, že dává občanu za úhradu do časově omezeného užívání uzamykatelnou skříňku, /2/ je smlouvou zvláště neupravenou; při takto poskytnuté službě nedochází k převzetí věci organizací. Práva a povinnosti účastníků smlouvy se řídí především obsahem smlouvy, jímž se staly podmínky navržené organizací a přijaté (konkludentně) občanem.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 25.08.1983

Spisová značka: Cpj 318/82

Číslo rozhodnutí: 33

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Právní úkony, Služby, Smlouva o úschově

Předpisy: 40/1964 Sb. § 51

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 33/1983 sb. rozh.

Ustanovení § 51 o. z. dopadá i na smlouvy, na jejichž základě vzniká služba (§ 224 odst. 1 o. z.), jestliže smlouva není zvláště upravena zejména v hlavě druhé až jedenácté části čtvrté občanského zákoníku. 1)

Smlouva, na jejímž základě socialistické organizace poskytuje službu spočívající v tom, že dává občanu za úhradu do časově omezeného užívání uzamykatelnou skříňku, 2) je smlouvou zvláště neupravenou; při takto poskytnuté službě nedochází k převzetí věci organizací. Práva a povinnosti účastníků smlouvy se řídí především obsahem smlouvy, jímž se staly podmínky navržené organizací a přijaté (konkludentně) občanem.

(Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky z 25. 8. 1983, [Cpj 318/82](#))

V rozhodování soudů vznikly pochybnosti tom, jakou povahu má smlouva, na jejímž základě je poskytována služba spočívající v tom, že organizace za úplatu dává do časově omezeného užívání občanu za účelem uložení věci (zavazadla) uzamykatelnou tzv. ukládací skříňku, a to především z hlediska odpovědnosti organizace za ztrátu věcí uložených do skříňky.

Soudy při právním posouzení této služby (jako předpokladu pro posouzení odpovědnosti organizace za ztrátu věcí uložených v ukládací skříňce) dospěly k někdy závěru, že šlo o půjčení věci podle ustanovení § 257 a násl. o. z. anebo, že mezi občanem a organizací došlo k uzavření smlouvy o úschově podle ustanovení § 296 a násl. o. z.

Podle ustanovení § 257 o. z. vznikne smlouva o půjčení věci občanovi právo věc po dohodnutou dobu užívat a povinnost zaplatit organizaci půjčovné. Institut půjčování věci zajišťuje, jak vyplývá i z důvodové zprávy k hlavě třetí části čtvrté občanského zákoníku, hospodárné a plné využití materiálu i práce a umožňuje občanům, aby mohli věci podle své potřeby užívat, aniž by je museli získávat do svého vlastnictví. Kromě toho je třeba při zmíněné službě též uvážit, že organizace nedává za úplatu na určitou dobu do užívání občanovi skříňku jako samostatnou věc, ale dává mu vlastně k dispozici uzamykatelný prostor, do něhož si může uložit věc (zavazadlo). Nemůže tu tedy jít o půjčení věci ve smyslu ustanovení § 257 o. z.

Nejde však ani o úschovu ve smyslu ustanovení § 296 odst. 1 o. z., neboť předmětem této smlouvy je řádné opatrování věci převzaté organizací do úschovy. Převzetí věci je úkon, kterým organizace konkrétní věc přejímá do své sice dočasné, ale výlučné moci. Organizace při přenechání ukládací skříňky občanovi věc (zavazadlo) od něho ani nepřejímá, ani se nezavazuje ji opatrovat. Občanovi se uzamykatelný prostor ukládací skříňky platně přenechává k dispozici, i kdyby skříňku uzamkl a nevyužil propůjčený prostor k uložení věci (zavazadla). Automat zde tedy nahrazuje druhého účastníka smlouvy jen tím, že po vhození mince odpovídající hodnoty (tedy po přijetí úplaty za nabídnutou službu) umožňuje uzamčení ukládacího prostoru skříňky.

Vhozením mince příslušné hodnoty odpovídající výši úhrady za poskytovanou službu a uzavřením skříňky [i když by věc (zavazadlo) nebylo do skříňky uložena] vzniká mezi organizací a občanem smlouva o časově omezeném užívání uzamykatelné ukládací skříňky, neboť z těchto dvou úkonů lze spolehlivě dovodit přijetí nabídky organizace občanem. Nelze přitom ztrácet ze zřetele ani to, že smlouva ke svému vzniku vyžaduje shodné projevy vůle účastníků smlouvy (tj. organizace a občana) o jejím obsahu (§ 44 o. z.) a že projev vůle organizace v tomto případě směřuje k tomu, aby občan za nabídnutých podmínek dočasně užíval uzamykatelný prostor ukládací skříňky k uložení věci (zavazadla), a nesměruje tedy k převzetí věci do úschovy. Občan pak má možnost buď návrh smluvních podmínek přijmout, anebo na nabízenou službu nepřistupovat a zvolit uschování věci (zavazadla) v úschově.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že v případě smlouvy o poskytnutí uzamykatelné ukládací skříňky organizací občanovi k uložení věci (zavazadla), při níž nedochází k převzetí věci organizací, nejde ani o půjčení ani o úschovu, ani o jinou smlouvu upravenou v části čtvrté (zejména v hlavě druhé až jedenácté) občanského zákoníku a že tedy nejde o smlouvu občanským zákoníkem zvláště upravenou. Pak je ovšem třeba posoudit, zda lze vůbec takovou smlouvu platně uzavřít.

Ustanovení § 51 o. z. připouští, aby byly uzavírány i jiné smlouvy než v tomto zákoně upravené, a stanoví podmínky jejich uzavírání tak, že neupravená smlouva nesmí odporovat obsahu nebo účelu občanského zákoníku. Je proto nutné zabývat se tím, zda snad smlouva, kterou organizace poskytuje za účelem uložení věci (zavazadla) za úplatu k užívání občanovi na přechodnou dobu uzamykatelný prostor ukládací skříňky, odporuje obsahu nebo účelu občanského zákoníku.

Popsaná činnost organizace se uskutečňuje jako opakující se činnost, tedy jako plnění ve smyslu

ustanovení § 222 odst. 1 o. z., jež vykazuje znaky služby poskytované občanům ve smyslu ustanovení čtvrté části občanského zákoníku. Ustanovení § 224 odst. 1 o. z. nevylučuje možnost poskytování služeb i na základě jiných smluv než smluv upravených v ustanovení hlavy druhé až jedenácté části čtvrté občanského zákoníku. Cílem úpravy služeb je totiž zabezpečit řádné uspokojování potřeb občanů a rozmanitost těchto potřeb v souvislosti se změnami, k nimž v životě společnosti dochází; vyžaduje se, aby organizace hledaly stále nové cesty, jak tyto potřeby uspokojovat, aby tak občanům umožnily snazší výkon jejich činností, zájmů apod. V té souvislosti je pak třeba vidět, že v občanském zákoníku upravená smlouva o úschově plní svou předpokládanou specifickou funkci, ale že v některých případech nevyhovuje potřebám života, zejména proto, že občan při uschování věci musí vyčkat převzetí věci organizací k úschově, čekat na její vydání, zatímco uložení věci (zavazadla) v uzamykatelné odkládací skříňce je pro něho rychlejší, když odpadá čekání na její příjem a výdej. Je proto třeba uzavírání takové smlouvy podle ustanovení § 51 o. z. zásadně připustit, neboť neodporuje ani obsahu ani účelu občanského zákoníku. V konkrétním případě samozřejmě nelze vyloučit neplatnost smlouvy, jestliže by její ujednání (nebo některé z nich) bylo v rozporu se zákonem nebo jej obcházelo anebo se přičilo zájmům společnosti (§ 39 a § 41 o. z.).

Vzájemné vztahy účastníků se řídí především obsahem smlouvy mezi nimi uzavřené. Pokud však obsah uvedené smlouvy neupravené občanským zákoníkem neobsahuje všechny povinnosti, popřípadě všechna práva, která vznikají jejím účastníkům při poskytování služby na základě takové smlouvy, je třeba použít především ustanovení hlavy první části čtvrté občanského zákoníku jako ustanovení upravujících obecně poskytování služeb.

Podle ustanovení § 233 odst. 3 o. z. nemůže být odpovědnost stanovená zákonem účastníky vyloučena ani omezena. Proto dojde-li k poškození nebo ztrátě věcí ve skříňce uložených, je třeba vždy se zabývat tím, zda tu přichází v úvahu odpovědnost podle ustanovení občanského zákoníku.

Při poskytování této služby způsobem shora uvedeným nedochází k převzetí věci organizací, a proto chybí v takovém případě základní předpoklad odpovědnosti podle ustanovení § 237 o. z. Jestliže ovšem občan překročí dobu, na niž mu byla skříňka dočasně přenechána, a organizace věci v ní uložené převezme do úschovy, aby mohla skříňku uvolnit, pak od toho okamžiku za takto převzaté věci ze skříňky odpovídá podle ustanovení § 237 o. z.

Podle ustanovení § 238 o. z. bude organizace odpovídat za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při poskytnutí služby použito, a této odpovědnosti se nemůže zprostit. Především však bude nutno zabývat se odpovědností organizace podle ustanovení § 421 o. z. Z ustanovení hlavy první části čtvrté občanského zákoníku plyne pro organizaci řada povinností, jejichž porušení může vést ke škodě. Např. v ustanovení § 226 o. z. se organizaci ukládá povinnost poskytnout službu tak, aby potřeba občana mohla být řádně uspokojena. Proto musí organizace např. věnovat pozornost i přiměřenému dohledu nad skříňkami, aby nedošlo ke škodě na majetku občana.

Není však v rozporu se zákazem vyloučení nebo omezení odpovědnosti organizace (§ 233 odst. 3 o. z.), jestliže si organizace vymíní, že do skříňky nesmějí být ukládány věci přesahující určitou cenu.

1) zákona č. 40/1964 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 70/1983 Sb.)

2) k uložení věcí